

ترقي فکرنک مشا و نظامی

۱۸ نجی عصر آلمانیه

— ۱۳ —

بوعصرک ایلک نصفنده باشلایان فکر بحرانیلری ایکنجی نصفنده بستانون آرمیشدی . چونکه آلمانیا آرتق نه اون بدنجی عصرک کیدیشنی تعقیب ایدیه بیله جک، نه ده انکلیز و فرانسه بیله جک بر وضعیتده ایدی . (لوق) ک اون بدنجی عصر نهایتنده فلسفه ده آجدینی چیغیر، ماده و روح ایکیلکنه مستند متافیزیکی صارسدینی کبی (لایبنیچ) ک ماده بی (ده قارت) طرزنده عاقل برهمن etendu کبی دکل بالعکس مقارم بر قوت اولوق طایفامی صنایع بر حیاته کیرمش اولان ۱۸ نجی عصر انکلیز و فرانسه سنده ماریالیزم فلسفه سته بول آچمشدی . حتی ده ا اون تذکره جیلری « عنوانی اوزون مقاله مزه بر اقپورز . « صفاتی » نک شعرلری ده واردر . بونلر ایچون سالم افندی « اگرچه اشعاری او یله حلاوت آشنا دکلدن فاما یه وادی قدام اوزره مزه دن خالی دکلدن « دیور . صفاتی استانبوللیدر . « شق ثانی » دفتر داری اولدینی حالد (۱۱۳۸) یعنی میلادی (۱۷۲۵) سته سنده وفات ایشدر . [*] نسلاک صوک زمانلره قادار دوام ابتدیکنی ثریا بکک تحقیقلریله توکره نیورز . (صفاتی) نک اصل آدی (مصطفی) در . کرک سالم و کرکسه سالمی تذیل ایدن رایی افندی ، (صفاتی) نک تذکره سنی بکنمپورکی داورانیلر . فقط « ادبیات تاریخی » مزی تتبع ایتمک ایسته یلر صفاتی نک ائرندن مستغنی قلامازلر . نیته کیم رامن افندی . . . لکن تاریخ و فیانده واصل و نسلده صرف دقت ایتمکین فی الجمله شایان انتظار اولشدر « دییه اعترافده بولونمشدر . دمنده اشارت ابتدیکمز وجهله صفاتی اوکنی آردینی دوشونمکسزین بعضی تفرعاته کیرمشدرکه بوکبی خردده معلومات بزنی تاریخی شخصلر حفته ده اها ای تنویر ایتمکده در . نسخه لری بک نادر اولان بوقیمتلی تذکره نک طبع ایدیله سی آرزو اولونور .

علی جانب

[*] « سجل عثمانی » سموا (۱۱۳۷) دیه قید ایدر . معلم ناهیده (اسامی) سنده (۱۱۹۶) ده وفات ابتدیک یازارکه بوس بونون یا کلیشدر .

هاسره : حیات مجموعهنک آنکله نه جواباً کجی نسخه ده مندرج « ج . بک » عنوانی فقره بنم ده کیلدر . ع . ج .

بدنجی عصرده انکلیز فیلسوفی (هوپس) [۱۵۸۸ - ۱۶۷۹] ، ماریالیزمی الترام ایدره رک هر جههر جسمایمر دیمشدی . (ده قارت) ک « ما کینه - حیوان » [معلومدرکه بوفیلسوف حیوانلرده کی حساسیت ، ادراک و فعالیتک میخانیک قانونلریله ایضاح اولونه بیله جکنی و یالکیز انسان مفکره سنک سپیریتوالیزمی تلقین ابتدیکنی ادعا ایشدی] ی اون سکرزنجی عصرک انکلیز و فرانسه ماریالیستلری طرفندن انسانه دهه تشمیل ایدیلهرک کائناتک ، نک بر مادی جوهرک میخانیک قانونلری دائره سنده کی مختلف تظاهرلرندن عبارت اولدینی شدله رواج بولمغه باشلادی . انکلیزلردن (ژورژ توله ند) [۱۶۷۰ - ۱۷۲۱] ، (ژوزف پرستلای) [۱۷۳۳ - ۱۸۰۴] ، فرانسلردن (لامه تری) [۱۷۰۹ - ۱۷۵۱] ، آنسیقلوپه دی مؤسس (دیده رو) [۱۷۱۳ - ۱۷۸۴] ، (هه لوه تیوس) [۱۷۱۵ - ۱۷۷۱] (قاپانیس) [۱۷۵۷ - ۱۸۰۸] لر ماریالیزمی انسان روحی ده داخل اولوق اوزره بونون موجوداته تشمیل ایتدیلر . بونلره کوره انسان نه کوکدن اغش ، نه ده ارضک بفرندن مکمل اولارق چیقمشدر . طبیعت نه بر خالفک ، نه ده بر فکرک قوه دن فعله کچمش بر اثری اولمایوب کندی کندی میخانیک قانونلره تکیون ایتدیرمشدر . دنیاده بو قانونلر خارجنده امتیازلی هیچ بر موجود ، هیچ بر اراده یوقدر . هرشی تدریجی بر تکمیل له وجوده کلهرک بر برلرندن درجه فرقلریله آیریشدر . هیچ برشی دفعه وجوده کله دیکی کبی انسان ده بو کونکی کالیه ظهور ایتدیرمشدر . (به یقن) ک اسکیلر آراسنده مدح ابتدیک (آناقسیاندر ، ههراقلیت ، آمپه دوقل ، آناقساغور ، ده موقریت) کبی ماریالیست و ترانسفورمیست فیلسوفلر آرتق شدله اعتبار قازانمشلردر . بونلره کوره بلا استثنا هرشی معینته تابعدی . طبیعت قانونلری خارجنده هیچ بر نظام و حریت یوقدی . ماده و بونک اوصافندن بری اولان حرکتله هرشی قابل ایضاحدر . بونلرک نه مبدای ، نه ده منتهاسی واردر . کائنات نه آله ، نه ده تصادفله اداره اولونمایوب لایتبدل و ضروری قانونلره ایشلر و بو قانونلر اشیایه خارجدن تساط و یا تحکم ایتمه یوب اشیانک کندی هاصملری ، طبیعتلرنک بر افاده سیدر .

کائنات ؛ نه مطلق ، نه ده مشروطی بر مونارشی اولمایوب بر جههوریتدر . بو ، اولدن تعیین ایدیلش برغایتنه کوره دکل کندنده کی خاصه لرک میخانیک معینتلیله تحول ایدر . حقیقی الوهیت طبیعت قانونلری اولدینی کبی حقیقی ترقی ده بو قانونلری کشف و اونلردن استفاده بی بیلیمکدر .

فرانسز و انکلیز محیطلرنده بو ماهیتده فکرلر چالغانیرکن بحران ایچنده جبر پیمان آلمانیا هم عصره ، همده کندی احتیاجنه او یغون دوشه جک بر فلسفه یه صوصامش بولونیوردی . (سپینوزا) حیرانلغندن سوکرا (وولف) [۱۷۵۶ - ۱۸۲۴] ک « باشقه .

لرنی تکمیل ایتدیرمکه اوغراشمازدن اول هرکسک کندی کندی تکمیل ایتدیرمه سی مکلفیتنه منجر اولان فلسفه سی « ایلک زمانلر بوبوک بر اشته ایله قارشیلاندیه ده جوق کچمه دن بو فلسفه نک دهه عملی غایبه کونوره جک بر اساسی اولمادینی آکلاشیلدی . کچن مقاله ده کورولدیکی اوزره دین ، دولت و علم مفهوملرنک اک حرارتله مناقشه ایدیلدیکی سنه لرده (قانت) « عقل محضک تنقیدی » [۱۸۷۱] نام آرنی نشر ایتدی . ابونی اساساً آنکله رلی اولان بوفیلسوف زمانک محقق بر انتقاد عصری اولدینی بک آبی آکلامشدی . اونک ایچون بو ائرنده بونون قوتی بیلکیرلرنک ماهیت و حدودلرنی تعمیقه حصر ایتدی و نتیجه ده عقل نظرنک آنجق هادسلری بیلیمک مقتدر اولوب موجوداتک کنه و ماهیتنی ، کندی تعبیرله « شی بذاته » بی و یا « نومنه » ی اصلا بیلیمه جکنه و بناء علیه علم مرکز مطلق اولمایوب آنجق اضافی (نسبی) اولدیفنه حکم ایتدی . بو تقدیرده آله ، ماده ، روح کبی کنه و ماهیتلر علم نظرنک ادراک و استطاعتی خارجنده قالیورلردیمکدر . « کتاب مقدس » ک اساس عقیده لرینی صارسان بو حکم آلمان عالمک مهم بر قسیمله حکومت رجانله اوقادار فنا تأثیر ایتدی که بوبوک فرهدریق کندی بر رجال بر اراده اصدارینه مجبور کوره رک دولت دارالفنوننده مدرس اولان (قانت) ی وظیفه سنی سؤ استعمال ایتمکله مؤاخذه ایتدی . (قانت) ده جوابنده دولت مأمورلغندن وظیفه سنی سوء استعمال ایتمکی اصلا دوشونه میه جکنی بیلدیرمکله برابر حشمتلو قرال حضرتلرنک صادق بر تبعه سی صفیله بعدما کرک قونفرانس و کرک درس و یازیلرنده دینه تعلق ایدن مسئله لره تماسدن اجتناب ایدیه جکنی وعد ایتدی و عینی زمانده مذکور آریله حاصل ایتدیکی سوء تأثیری تخفیف ایچون « عقل عملینک تنقیدی » [۱۷۸۸] نامیه بر اثر ده نشر ایتدی . بونده عقل نظرنک یاننده برده « عقل عملی » اولدیفنی یعنی ذکاتک یاننده برده اخلاق اراده بولوندیفنی و بونک ذکادن آیری و کندیسنه مخصوص بر سجه و آکلایشی اولدیفنی علاوه ایتدی .

(قانت) ، اولا (ده قارت ، سپینوزا و لایبنیچ) ک فلسفی استقصالر ایچون اساس اولارق قوللاندقلری هندسی اصول و ریاضی قانونلری ترک ایتدکدن سوکرا فکرلرک منبعی احساسلرده کوسترهن (لوق) و (قونیدیاق) ک فلسفی تلقیلرندن ملهم اولدی . یالکیز بو احساسیاتی عیناً قبول ایتدیه دی . احساسلری ساده جه فکرلر مرکز مالزمه سی کی قبول ایتدکدن سوکرا اصل معمارلنی ذهنیه جیلر و ایده آلیستلر طرزنده مفکره یه و بردی . فقط بومفکره نک طبیعت و ماهیتنی تعیین ایتدیه دی . احساس جیلرک انتفاعیلک برنسیبی طایفله برابر بوکا حسی فعالیتی بر فعل اخلاق علاوه ایتدی . بوسورتله نه تام معناسیله ماریالیست ، نه ده تام بر ایده آلیست اولدی . چونکه اونجه عصر ، هرشیدن اول بر انتقاد عصریدر . (قانت) ک فائقی بر حقوق و صلاحیتله ذکاتک فوقه چیقاردینی اخلاق

فکر و اندیشه

بی کتاب

بوترویه کوره علم و دین

« اوغلمک کتبخانه سی » تورکیه ده فلسفه ، ادبیات ، صنایع نفیسه ، سیاسیات خلاصه « حرث علملری » ایله مشغول اولق ایستیلر ایچون هرکون زنگینلشن و آلدده بولوندریلما سی شرط اولان بر قوللکسیون اهمیتنی قازاندی . بو کتبخانه ده چیقان صوک جلد فرانسز فیلسوفی بوترونک « علم و دین Science et Religion » عنوانلی اثرینک ترجمه سیدر . اصلی یکریمی سنه قدر اول انتشار ایتمش اولان بو کتابک حالا تازه لکنی محافظه ایله میسی اونک قیمتی کوسنر . بوندن دولای ترجمه سنک انتشارینی نورک عرفان عالمده مسعود بر حادته اولارق سلاملا یور . و اثرک عمومی خطلری حقتده « حیات » قارئیرینه معلومات ویرمک ایسته یورز .

متوفی Boutroux بوترونو هرشیدن اول مکمل بر فلسفه تاریخی مدرسی ایدی . تدقیق ایله دیکی مذهبلره ، نظریه لره قدرته نفوذ ایدر ، اونلری برقاچ صحیفه ده خلاصه ایدرکن اعتنا کار بر صداقت و صحت ابراز ایلردی . عینی هنریلری معاصر فلسفه ده دین و علمک مناسباتی مسئله سنه دائر سرد ایدلش اولان مختلف مطالعه لری تحلیل ایلرکن کوسترمیکده در . بوکونکی مدنیتک اساسلی مسئله سی اولان بو بونجه دائر اسکی واورنه زمانلرده وقرون جدیدده کی فکر جریانلری تلخیص ایدن بر فصل بوترونک اثرینه مدخل تشکیل ایدر . بونی متعاقب بوترونو صوک انجیلک یهودی تورانه سنستی ماهیتنده بی یکی ایدی بر انجیل کلش اولدیغنی بیلدیرر .

ترقی مسئله سنی نه طرزده تلقی ایتدیکنی کوستره جک اک جانلی سطرلری : « ای جاردانی حکمت رانیه ! آکلاشیله ماز آدیملره یورو یورسک ؟ یورو ، یالکز یورو یوشک بکار جوع کی کوروندیکی زمانلرده بی امیدسز برافه ! کیم سوبله مش که اک قیسه بول داتما اک کسیرمه بولدر !

« آزی و ایدی بولکنده آرقه کدن کوتوره جکک نیجه شیلر ویا به جکک نیجه منجی حرکتلر وار ! نوع بشری کالنه دوغرو کوتوره ن قوجه آغیر چرخک آنجیق ده ها سریع حرکتلی کوچوک چرخلره حرکت ایده بیله جکنی بر آن ایچون اولسون درشونه منیمی ؟ » بو محقق بوبله اولیور ، باشقه درلو اولاماز ! نوع بشری کالنه کوتوره ن بوبولی ابر کیچ همیزک آبری آبری وشخصاً قطع اتمه منر انجیل ایدیور .

مصطفی شکیب

اونلری کونک برنده جمعیتک طبیعتیه علاقه دار اتمه میسی بوبایدده بر طاقم حدسلر آلدده ایتدیرمه میسی ممکن دکادی . (قانت) ک عقل عملیسی ایسته بو حدسلردن بریسی اولوب رومانیکلرک بنفسه راسیانی براضرون همیلکنی اجتماعی مفکوره نک خبراعلاسیله مفید بر مقرون همیلکنه قلب ایتمک تمایلنک برجهدی صایلمق لازمدر . کچن مقاله ده بو عصرک بر قسم آلمان دو قورلرینک میخانیکی و کیمیوی طبایه معارض اولارق آشیری برویتالیزم یاپدق لری سوبله مشدک . بونلره کوره هیات ، نه ذهنیه جیلرک ، نه ده میخانیککی واجتماعی نفعبه جیلرک آکلادیفی طرزده معینیت دائره سنده ایشله مه بوب بونلرک نام عکسی اولان تأملسز و معینسز بر طوعیت ایله ایشله ر . بودورک برنجی صنف محرر لرندن (هرده) ، « بشریتک تجربه سی ایچون بر تاریخ فلسفه سی داما » [۱۷۷۴] نامیله نشر ایتدیکی آئرده جاتک بونلقیسنی بوتون طلاقیه ترنم ایدر . بونک ایچون رومانیزم حرکتیه رومانیک نظریه سنی ساده جه « فلاسیک » ذهنیتک بر مخالفی اولارق طایبق کافی اولایوب ، هرشیدن اول یکی موسیقینک الهاملریخی ویتالیزمک تقویه اتمه سنندن قوت آلارق طبیعتک میخانیکی علم و ایضاحنه و جمعیتک ملاحظه لی یاخود نفعبه سی بر تجدیدنه معارض کورمک لازمدر .

قوت و حاکمیتلرینک کیتدکجه آرتدیغنی کورهن یکی بورژوازیستک اولانجه حس و احتراصلرینک کونک برنده بوشاغه سنندن ده ها طبیعی برشی اولامازدی . چونکه یکی بر دوغوم چاغی دیمک اولان بوبله بر هنگامه آرزو و حوالاره هیچ بر حدود طاییه مازدی . خولیایی حقیقتدن آیرمق ایش باشنه کچرک تجربه کورمکه متوققدی . بونک ایچون یکی بورژوازی مسئولیتی بر موقع اقتدارده تجربه صاحبی اولونجه یه قادر کندی اینچندن کلن آرزو و خیالردن باشقه بر حقیقت طاییه مازدی . ایسته (قانت) ، حدود نه در طایمیان بوبصیرتسز و جوشغون آرزو و خیالره بر نظام ویربله می لزونی سه زمکله هم عصرینک اک یوکک بر مفکوره سنه چیقمش ؛ هم ده اون طفوزنجی عصرک موقع اقتداره کچرک بورژوازیستک یکی نظامک ایلاک آناختارینی دوکش صایله بیلیر .

آلمانیده ترقی فکر و جریانلرینک صریح فاده لری (قانت) ک مفکوره سی تأثیریه (۱۸) نجی عصرک صوک نصفنده باشلاور . بشریتک ترقیاته ایسانان ووبایدده کی فکر لری یازانلر آراسنده اک مشهورلری (له سینغ) [۱۷۲۹ - ۱۷۸۱] ، (هرده) [۱۷۴۴ - ۱۸۰۳] و (قانت) [۱۷۲۴ - ۱۸۰۴] ک کندی سیدر .

(له سینغ) ، « نوع بشرک تربیه سی » نام آئرنده نوع بشری شردن خیره ، احساس جیلقدن معنویت صرفه یه ، غلظت و خباثتدن ، شرفیلک و سعادتندرجی بر تناسخله وحدت وجودی بر تحاولدن کچیردکن صوکرا عقل محضه مستند و خرسیتان

قل ، یعنی فضیلت ، ده ا اون بدنجی عصر نهاییله اون سکرنجی عصرک باشلانجی آراسنده انگلیز فیلسوفی (شفته سوری) [۱۶۷۱ - ۱۷۱۳] طرفندن « آتسی بر انبیا » اولارق اورته یه آتیلش و بو فکر فرانسه ده (روسو) یه تأثیر ایشدکن صوکرا آلمانیده (کونه) نک کنتجک آرقداشلردن بری اولان - بریتوالیت فیلسوف (زاقونی) [۱۷۴۳ - ۱۸۱۹] ده روسو واری بر مدافع بولشدی . (قانت) ک روحی بو فکره قایماقله برابر اونده اولدینی کی قبول اینجه رک عقلک انتقاددن کچیردی ویدی کی : خارجی طبیعت حقتده کی بیلکیلر منر شایطرک معینلرینه تابع و شایطرله قابل تحقیق ایکن فعل اخلاقی ، قانون اخلاقی دینن بر ضمیمه مفکوره سنه تابع و آنجیق بو مفکوره مایله قابل تحقیق و بنا علیه آبری بر نظامدر . و بونده قانون اخلاقی دائره سنده حریت واردر . (قانت) ، نظری مفکوره نک ماهیتی تعیین اینجه دیکی کی عملی مفکوره نک کنه ماهیتی ده تعیین اینجوب یالکز تظاهرنه کی وصفی تثبیت ایدرک بونک بر « امر قضی » بر « وظیفه » اولدیغنی سوبله دی . بو اعتبارله آلمان شفته سوریسی ده بیلن (قانت) ک حقیقی آلهی ، مفکوره اوغورنده کی صحریت ، خیره معطوف اراده در . فلاسیک آله و روح اعتقادلری ده یالکز بو اوغورده قوللایله قلمی تقدیرده حق یعنی کرچکدرلر و دینلردی ایدی بر اخلاق غایبه سنی استهداف ایدرلره حکمت وجودلری قایب اینزلر .

خلاصه (قانت) ؛ (لوق) ؛ (افلاطون) ی علاوه ایدرک هر ایکسینی بر لکده معقول و مشروع یاه به حق فلسفی بر جهده بولونقله تمایز و بوجهد ، سیاست ، اداره و مذهبده داغنیق بولونان آلمانیایی عقل نظرینک فوقنده واجب الاطاعه بر عقل عملی یعنی قانون اخلاقی یه مناقشه قبول اینجی بر روح ایله تسلیتی تلقین ایتدکن صوکرا حریتی ده حسنیت و مفکوره یه خدمته مشروط قلمرق زماننده باشلایان آلمان رومانیکلرک حس و احتراص جوشغونقلری سرت و قلمی بر انضباط اخلاقی ایله تحدید ایتمکی استهداف ایتدی .

اون سکرنجی عصرک صوک نصفنده انگلیز رومانیکلرندن آلمان الهاملره بیلرهن فرانسز و آلمان رومانیکلرینک انحلال ایتدیردکلری « غره قو - رومن » یعنی « فلاسیک » طبیعت تلقیسی [که بو تلقییه کوره طبیعت ساده جه معقول بر عالمدر . رومانیکلره کوره ایله عینی زمانده حسی و احتراصی بر عالمدر] نه (قانت) ، برده « اخلاقی وجدان » یاخود « اخلاقی اراده » عالمه می ده علاوه ایتمک یعنی ، طاسلاق جاننده اولسون ، « طبیعت نظامی » یاننده برده « جمعیت نظام و عالم » ی اولدیغنی سزدر بر مکله فلسفه ده جد ابوبوک بر انقلاب یاپدی . تا « انتباه » دینری اسکی جمعیتلرک مؤسسه لری برر برر تحدید ایتمک ایسته بن بیلکیلرک بونک مشقتلی و قاتی تجدید تجربه لری